

Nr 128.

Ankom till riksdagens kansli den 28 april 1930 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss årlig ledighet för häradskrivarna.

(3:e avd.)

Uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 206, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att medgiva, att häradskrivare må tills vidare, under av departementschefen angivna förutsättningar, äga att utan kostnad för statsverket årligen erhålla ledighet för enskilda angelägenheter under en tid av 20 dagar intill det år, under vilket vederbörande uppnår 40 år, samt av 30 dagar för tid därefter, med rätt för honom att uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomsterna med undantag för den del därav, vilken enligt träffad överenskommelse skall utgå till vikarien.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Vid 1917 års riksdag fattades, efter förslag av Kungl. Maj:t (proposition nr 211) beslut angående omorganisation av fögderiförvaltningarna och lönereglering för tjänstemännen därstädes. Enligt detta beslut — med därtill senare gjort tillägg — utgå till häradskrivare enligt stat avlöningsförmåner med följande belopp och enligt här angivna grunder.

Lön	kronor	2,600
Tjänstgöringspenningar	»	1,000
Förvaltningsbidrag, 150 kronor för varje påbörjat 5,000-tal invånare i distriktet.		
Alderstillägg, efter 5 års tjänstgöring	»	500
och efter 10 års tjänstgöring, ytterligare	»	500

Ortstillägg utgår till var och en av häradskrivarna i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län med 200 kronor.

Häradskrivare uppbär dessutom sedan år 1920 *tillfällig löneförbättring*, som för närvarande utgår med 850 kronor, därav 550 kronor anses motsvara lön och 300 kronor tjänstgöringspenningar.

Häruöver hava häradskrivarna givetvis åtnjutit *dyrtidstillägg* enligt i sådant hänseende vid olika tider gällande föreskrifter.

De äga därjämte att uppbära vissa *sportler*.

Häradskrivare är icke berättigad till *semester*.

I *kungörelse den 14 juni 1917* (nr 472) angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de från 1918 års början fastställda avlöningsförmånerna för

landsstaten har föreskrivits, bland annat, *dels* att tjänstgöringspenningar få uppbäras endast för den tid, befattningshavare verkligen tjänstgjort eller åtnjutit semester, samt att tjänstgöringspenningarna för tid, då han eljest varit från tjänstgöring befriad, skola utgå till den, som uppehållit befattningen, *dels ock* att den som av sjukdom hindras att förrätta sin befattning äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, där sådant förekommer, men att den, som undfår ledighet för svag hälsas vårdande, enskilda angelägenheter eller särskilda uppdrag eller i behörig ordning avstänges från tjänstgöring eller eljest är lagligen förhindrad att sköta befattningen, *kan* förpliktas att under ledigheten frånträda även annan avlöningsförmån än tjänstgöringspenningar, i den mån sådant för befattningens uppehållande erfordras eller eljest provas skäligt.

Enligt nämnda kungörelse skall alltså den, som vikarierar å häradsskrivarbefattning, under alla förhållanden uppbära de med befattningen förenade tjänstgöringspenningarna. Angående ersättning till vikarie för häradsskrivare är i övrigt att märka följande.

I avvaktan på blivande lönereglering för häradsskrivarna tillsätts lediga häradsskrivartjänster sedan ett antal år icke med ordinarie innehavare utan allenast medelst förordnande tills vidare. Vid meddelande av dylikt förordnande har alltid föreskrivits, att vikarien å befattningen skall åtnjuta samtliga de med den lediga tjänsten förenade avlöningsförmånerna med undantag av ett belopp motsvarande vad ordinarie innehavare av tjänsten skulle hava att erlagga såsom avgift för egen pensionering. Beträffande ersättning till andra vikarier för häradsskrivare har Kungl. Maj:t utfärdat bestämmelser genom cirkulär till länsstyrelserna den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927. En redogörelse för berörda cirkulär, genom vilka grunderna för vikariatsersättningarna samt deras bestridande från vederbörande anslag reglerats, återfinnes i Kungl. Maj:ts proposition nr 107 till innevarande års riksdag (sid. 5—6). Såsom i nämnda proposition anförts, har oklarhet rått rörande huruvida dessa cirkulär borde tillämpas vid vikariat av annan anledning än semester eller sjukdom. Oavsett detta torde i stor utsträckning hava förekommit, att häradsskrivare vid ledighet från tjänsten träffat avtal med sin vikarie angående dennes vikariatsersättning. Bestämmelserna i nämnda cirkulär hava alltså i dylika fall icke tillämpats.

Genom brev till länsstyrelserna den 31 januari 1930 har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser angående skyldighet för befattningshavare vid fögderiförvaltning att vid ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester avstå vissa avlöningsförmåner, vilka bestämmelser från och med den 1 mars 1930 lända till efterrättelse vid tillämpningen av nyssnämnda kungörelse. Enligt dessa bestämmelser är regeln den, att ordinarie tjänsteman vid fögderiförvaltning skall vid ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester vara skyldig att — utöver tjänstgöringspenningar med därtill hörande tillfällig löneförbättring samt i förekommande fall förvaltningsbidrag — avstå hela den honom eljest tillkommande lönen, inberäknat ålderstillägg men frånsatt ortstillägg, jämte till lönen hörande tillfällig löneförbättring. Vid ledighet av sådan anledning, som avses i 2 §, avdelning A—C, i kungörelsen den 26 juni

1925 (nr 357) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, äger dock länsstyrelsen medgiva, att den tjänstledige må av lönen jämte ålderstillägg samt å lönen belöpande tillfällig löneförbättring uppbära ett belopp motsvarande högst en tredjedel av samtliga de med tjänsten förenade avlöningsförmånerna. Enligt brevet skall vad sålunda föreskrivits jämväl äga tillämpning å den, som förordnats att innehava ordinarie befattning vid fögderiförvaltning mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av ett belopp motsvarande vad ordinarie innehavare av tjänsten har att erlægga för egen pensionering. Samtidigt med utfärdandet av nämnda brev har Kungl. Maj:t i proposition (nr 107) föreslagit riksdagen att förklara hinder icke möta för att nyssnämnda tre cirkulär tillämpas även vid andra vikariat än på grund av semester eller sjukdom. Bestämmelserna i berörda brev den 31 januari 1930 innebära bland annat, att häradskrivare vid ledighet för enskilda angelägenheter i allmänhet måste avstå samtliga honom tillkommande avlöningsförmåner fränsett ortstillägg.

Kungl. Maj:ts nu förevarande förslag grundar sig på en av styrelsen för Sveriges häradskrivarförening gjord framställning i ämnet.

I denna framställning har anförts, att bestämmelserna i brevet den 31 januari 1930 — med hänsyn därtill att häradskrivarna icke ägde åtnjuta någon semester — för nämnda befattningshavares del syntes synnerligen hårda. Frågan om semester åt häradskrivarna hade därmed blivit aktuell men syntes på grund av med densamma förknippade omständigheter icke omedelbart kunna lösas. Å andra sidan måste det enligt föreningen anses rättvist, att även häradskrivare med deras huvudsakligen till tjänsterummet förlagda arbete bereddes tillfälle till semesterliknande ledighet på rimliga villkor.

Under återopande härav har styrelsen för häradskrivarföreningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga länsstyrelserna att — utan hinder av bestämmelserna i brevet den 31 januari 1930 eller tidigare utfärdade föreskrifter — årligen under högst 45 dagar bevilja häradskrivare mot semester svarande ledighet, under förutsättning att mellan häradskrivaren och dennes vikarie avtal kunde träffas angående vikariens avlöningsförmåner under vikariatet och att detta avtal bleve av vederbörande länsstyrelse godkänt. Enligt vad styrelsen inhämtat hade ett dylikt förfaringssätt dittills tillämpats inom de flesta län utan att därav försports någon olägenhet och utan att därigenom någon som helst kostnad drabbat statsverket. Framställningen åsyftar, att häradskrivaren skulle berättigas uppbära samtliga de med tjänsten förenade inkomster, vilka icke på grund av avtalet skola tillkomma vikarien.

Över framställningen i fråga hava statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd avgivit särskilda utlåtanden. Beträffande innehållet av dessa utlåtanden får utskottet hänvisa till sid. 4 och 5 i statsrådsprotokollet.

Departementschefen har i ärendet anfört, bland annat, följande:

»Såsom framgår av det anförda intaga för närvarande landsfiskaler och häradsskrivare så till vida en särställning bland statstjänstemännen, som ingendera av dessa befattningshavargrupper är berättigad till semester. Beträffande landsfiskalerna har emellertid, på sätt myndigheterna framhållit, på min hemställan i proposition till årets riksdag härutinnan föreslagits en ändring av innebörd att landsfiskal skulle, i avvaktan på blivande löneroglering för landsfiskalerna, från och med den 1 juli 1930 tillerkännas rätt att på statsverkets bekostnad åtnjuta årlig semester av 20 dagar intill det år, under vilket han fyller 40 år, och av 30 dagar för tid därefter. Tillräcklig anledning att, i avbidan på kommande löneroglering för häradsskrivarna, nu föreslå införande av semesterrätt även för dessa befattningshavare har, bland annat med hänsyn till storleken av de inkomster i tjänsten, vilka häradsskrivarna i allmänhet uppbära, icke synts mig föreligga. Häradsskrivarföreningens nu ingivna framställning går emellertid icke ut på att häradsskrivarna skulle tillerkännas någon verklig semesterrätt utan avser endast att bereda dem möjlighet att erhålla viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter utan skyldighet för dem att därunder avstå större del av dem tillkommande avlöningsförmåner, än som skulle utgå till vikarien. Denna förmån skulle för dem motsvara den befattningshavare i allmänhet tillkommande semesterrätten. Med hänsyn härtill och då den föreslagna anordningen icke skulle för statsverket medföra ökad kostnad, finner jag mig kunna tillstyrka åtgärder i framställningens syfte. Jag har därvid även beaktat, att häradsskrivarna i år komma att underkastas viss inkomstminskning, i anledning av att riksdagen godkänt ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag om nedsättning av ersättningen för röstlängders upprättande från 50 till 40 öre för uppslag.

Jag anser alltså, att häradsskrivarna böra i avbidan på löneroglering tills vidare — under i framställningen angivna förutsättningar — tillförsäkras viss tids årlig ledighet för enskilda angelägenheter med rätt för dem att under dylik ledighet åtnjuta samtliga med tjänsten förenade inkomster utom den del därav, som enligt träffat avtal tillkommer vikarien. Givetvis bör därutöver möjlighet finnas för dem att med avstående av lön enligt brevet den 31 januari 1930 erhålla ytterligare ledighet för enskilda angelägenheter. Vidkommande ömfattningen av den nu förordade ledigheten kan jag emellertid icke biträda framställningen utan håller — i likhet med de i ämnet hörda myndigheterna — före, att ledigheten bör bliva av samma längd som den för landsfiskalerna föreslagna semestertiden, d. v. s. alltefter vederbörandes levnadsålder 20 eller 30 dagar årligen. Rätt till sådan ledighet torde böra tillkomma såväl ordinarie häradsskrivare som den, vilken förordnats att innehava ordinarie häradsskrivartjänst mot åtnjutande av därmed förenade löneförmåner med undantag av pensionsavgift motsvarande belopp.

Principen om tillerkännande av nämnda rätt för häradsskrivarna lärer böra underställas riksdagens prövning. Rätten torde böra träda i kraft snarast möjligt efter det riksdagens beslut anmälts för Kungl. Maj:t, och under år 1930 torde få uttagas hela ledighetstiden, oaktat de ifrågasatta reglerna icke bliva

gällande under hela året. Närmare bestämmelser i ämnet synes det böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Därvid lära böra meddelas föreskrifter till förhindrande av att länsstyrelserna godkänna avtal mellan häradsskrivaren och vederbörande vikarie, enligt vilket vikariens ersättning skulle bliva oskäligt låg. I likhet med statskontoret anser jag, att dylik ersättning endast i särskilda undantagsfall bör få understiga ett belopp, motsvarande de med häradsskrivartjänsten förenade tjänstgöringspenningarna, därtill hörande tillfällig löneförbättring ävensom å tjänstgöringspenningarna och löneförbättringen belöpande dyrtidstillägg. Å andra sidan bör beaktas — något som för övrigt är en förutsättning för hela den nu ifrågasatta anordningen — att häradsskrivarnas arbete, synnerligen forcerat och maktpåliggande under vissa perioder, dessemellan är av mindre omfattning och enklare beskaffenhet.

Vid bifall till mitt förslag i ämnet måste givetvis för häradsskrivarnas vidkommande visst tillägg göras till brevet den 31 januari 1930, varjämte viss jämkning i kungörelsen den 14 juni 1917 bliver erforderlig.»

Såsom av statskontorets utlåtande i ärendet framgår, har statskontoret ansett, att med hänsyn till de inkomster, som enligt nu gällande lönereglering tillkomma häradsskrivarna — framförallt i form av sportler — anledning icke förefinnes att på statsverkets bekostnad lämna dem någon ytterligare förmån och även den nu föreslagna formen för beredande av semesterledighet åt befattningshavarna ifråga har syntts statskontoret ur principiell synpunkt knappast vara tillfredsställande. Statskontoret har dock, med hänsyn till att de billighetsskäl, som departementschefen åberopat för beredandet av semester åt landsfiskalerna, i viss mån syntes kunna göras gällande även beträffande häradsskrivarna och de personer, som förordnats att uppehålla vakanta häradsskrivarbefattningar, icke velat motsätta sig, att häradsskrivarna tilldelas den förmån, varom nu är fråga.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har för sin del uttalat, att, med hänsyn till att tjänsteman vid fögderiförvaltning enligt bestämmelserna i brevet den 31 januari 1930 kunde vid ledighet av annan anledning än sjukdom i vissa fall få behålla en del av de honom enligt stat tillkommande löneförmånerna — högst en tredjedel — samt särskilt de avsevärda extra inkomster, som i tjänsten tillföle häradsskrivarna, någon tvekan kunde råda, huruvida det under nuvarande förhållanden kunde anses erforderligt att vidtaga åtgärder för beredande åt häradsskrivarna av förmån av semester eller däremot svarande ledighet. Även lönenämnden har emellertid, i betraktande av att Kungl. Maj:t förelagt innevarande års riksdag förslag om beredande av semester åt landsfiskalerna, ansett billighetsskäl föreligga för att häradsskrivarna berättigades erhålla viss mot semester svarande årlig ledighet.

Den tveksamhet beträffande beredande åt häradsskrivarna av den föreslagna förmånen, varåt såväl statskontoret som civila lönenämnden givit uttryck, har syntts utskottet fullt befogad. I motsats till de hörda myndigheterna har utskottet emellertid ansett tillräckliga skäl icke föreligga för ett tillerkännande åt befattningshavarna av förmånen ifråga.

*Utskottets
yttrande.*

Redan den omständigheten att man nu, då förslag till ny lönereglering för häradsskrivarna inom en snar framtid torde komma att föreläggas riksdagen, skulle införa en ny form av ledighet för denna befattningshavargrupp, har föranlett utskottet att ställa sig avvisande mot förslaget. Billighetsskälerna hava ej heller syntts utskottet alltför tungt vägande. Häradsskrivarna måste nämligen, åtminstone i allmänhet, vid jämförelse med andra statstjänstemän genom sina sportelinkomster anses intaga en relativt gynnsam ställning i avlöningshänseende och de torde vara i tillfälle att så ordna sitt arbete, att de kunna utan nämnvärd kostnad bereda sig mot semester svarande ledighet. Erinras må, att för häradsskrivarna icke föreligger skyldighet till sju timmars daglig tjänstgöring å tjänsterummet. Med anledning av att förenämnda myndigheter såsom skäl för beredande åt häradsskrivarna av nu ifrågavarande förman åberopat den omständigheten, att förslag framlagts för innevarande års riksdag om tillerkännande av semester åt landsfiskalerna, vill utskottet slutligen framhålla, att enligt utskottets förut i dag avgivna utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, angående anslag till fögderiförvaltningarna m. m. det avgörande för utskottets tillstyrkande av sagda förslag varit den betydelse ifråga om kontrollen över landsfiskalernas sätt att fullgöra sina åligganden, införandet av semesterrätt för dem otvivelaktigt komme att medföra.

Under åberopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna riksdagens bifall.

Stockholm den 28 april 1930.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: se under utlåtandet nr 126.